

Продуктивность и поведение коров при экстремальных параметрах атмосферного воздуха

Е.З. Петруша, Р.М. Дибиров

Приведены результаты исследований по определению динамики основных климатических параметров атмосферного воздуха в разные сезоны в течение трех лет и влияния их на основные элементы суточного поведения и продуктивность молочных коров. Коров содержали на комплексе с беспривязным содержанием на глубокой соломенной подстилке с организацией кормления и поения круглогодично на выгульно-кормовых площадках, где они находятся 11–13 час/сутки, и в определенные периоды года подвергаются воздействию экстремальных погодных факторов. Установлено, что снижение температуры атмосферного воздуха от -2 до -22 °С сопровождается ростом относительной влажности от 74 до 90 %, атмосферного давления от 747 до 764 мм рт. ст, сокращением длительности потребления кормов от 5,0 до 4,2 часов/сутки и увеличением продолжительности отдыха лежа от 11,4 до 12,2 часов/сутки, что приводило к снижению уровня суточных удоев молока от 12,6 до 10,4 кг/голову или на 17,5 %.

При повышении температуры на выгульно-кормовой площадке от +24 до +40 °С вследствие теплового стресса, происходило резкое снижение уровня суточных удоев молока от 13,9 до 9,8 кг, или на 29,5 %. Полученные результаты свидетельствуют о необходимости применения эффективных технологических, технических и организационных приемов предотвращения отрицательного влияния экстремальных климатических факторов на продуктивность молочных коров.

Ключевые слова: продуктивность, молоко, корова, поведение, экстремальный, параметр, атмосфера, климат, стресс.

Надійшла 16.10.2014.

УДК 636.597.087.72:612.1

БАТЕНКО Н.В., аспірантка

Науковий керівник – **БОМКО В.С.**, д-р с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Natax250@mail.ru

ВПЛИВ СОРБЕНТА НА ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ КАЧЕНЯТ-БРОЙЛЕРІВ

Викладено результати досліджень з використання кормової добавки Екосорб в комбікормах каченят-бройлерів та доведено її вплив на білково-ліпідний обмін та показники крові. Встановлено, що кормова добавка сприяє підвищенню вмісту, в межах фізіологічної норми, гемоглобіну, загальної кількості еритроцитів і лейкоцитів у піддослідних групах порівняно з контролем. При збільшенні кількості добавки в комбікормах спостерігали зниження холестерину в сироватці крові каченят-бройлерів дослідних груп. За комплексною оцінкою результатів досліджень встановлено, що найкращі результати отримано у качок-бройлерів 4-ї дослідної групи, яким згодовували кормову добавку у кількості 1 г/кг корму. За цієї дози відмічалось підвищення вмісту гемоглобіну, еритроцитів, лейкоцитів, загального білка та зниження кількості сечової кислоти порівняно з контрольною групою.

Ключові слова: каченята-бройлери, сорбент, гемоглобін, еритроцити, лейкоцити, загальний білок, альбуміни, глобуліни, холестерин, АсАТ, АлАТ.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з передумов підвищення продуктивності каченят-бройлерів є їх повноцінне мінеральне живлення. Надлишок або нестача окремих мінеральних елементів, а також порушення їх співвідношення в раціонах призводить до зниження ефективності використання поживних речовин кормів і, як наслідок, – зниження продуктивності поголів'я [2].

Використання преміксів як гарантованої добавки мікроелементів та вітамінів без врахування вмісту їх у кормах сприяє накопиченню деяких мікроелементів в організмі птиці. З огляду на це, використання сорбентів у складі повнораціонного комбікорму є актуальним. Імпортні сорбенти нині дуже дорогі, тому їх використання в птахівництві приводить до підвищення собівартості продукції [3, 5].

Альтернативними сорбентами імпортного виробництва є органічні сорбенти на основі рослинних і дріжджових клітин (вівсяна солома, пшеничні висівки, волокна люцерни, екстракти клітинних стінок дріжджів, целюлоза, геміцелюлоза, пектин) [4].

Останніми роками в багатьох країнах світу з інтенсивно розвинутим тваринництвом проводять дослідження щодо перегляду й уточнення норм мінерального живлення тварин, вивчення нових ефективних мінеральних добавок із сорбційними властивостями, удосконалення технологій їх застосування [1]. Саме такою мінеральною добавкою органічного походження є Екосорб. Основна її перевага – низька доза внесення в раціон, оскільки її молекули мають велику площу поверхні, що дає змогу сорбувати більшу кількість токсинів.

Мета роботи – дослідити вплив кормової добавки Екосорб на гематологічні та біохімічні показники крові каченят-бройлерів кросу черрі-веллі.

Матеріал і методи дослідження. На базі віварію Білоцерківського національного аграрного університету було проведено науково-господарський дослід з використанням кормової добавки Екосорб у годівлі каченят-бройлерів. Схему дослідження наведено в таблиці 1.

Екосорб – сорбент органічного походження, який містить у своєму складі глюканат, туф, сапонін та гідролізні дріжджі.

Таблиця 1 – Схема науково-господарського дослідження

Група	Кількість голів	Характер годівлі
контрольна	100	ПК (повнораціонний комбікорм)
1 дослідна	100	ПК + сорбент (0,57 г/кг)
2 дослідна	100	ПК + сорбент (0,78 г/кг)
3 дослідна	100	ПК + сорбент (1 г/кг)

Параметри мікроклімату приміщення, де утримувалася птиця, відповідали встановленим гігієнічним нормам. Птиці контрольної групи згодовували стандартний повнораціонний комбікорм без додаткового включення кормової добавки Екосорб, усі дослідні групи разом з комбікормом отримували різні кількості кормової добавки. Кормову добавку до комбікорму вносили методом вагового дозування та багатоступеневого змішування.

У кінці дослідження за досягнення каченятами 42-добового віку, проводили контрольний забій птиці по 4 голови з кожної групи та відбирали тканини і органи для проведення морфологічних та біохімічних досліджень. Одержаний матеріал оброблено статистично з використанням програми MS Excel.

Результати досліджень та їх обговорення. Відомо, що кров є показником інтенсивності перебігу процесів обміну речовин, які відбуваються в організмі тварин під впливом кормових факторів. Вона підтримує стабільність концентрації йонного складу, та інших показників гомеостазу, без чого неможлива нормальна діяльність органів. Аналіз показників крові каченят-бройлерів показав, що різні дози сорбенту у складі корму вплинули на обмін речовин та стан кровотворення (табл. 2).

Таблиця 2 – Гематологічні показники каченят

Показник	Група			
	1-а	2-а	3-я	4-а
Гемоглобін, г/л	113,8±3,57	114,1±2,69	117,3±1,96	114,9±0,39
Еритроцити, т/л	3,0±0,12	2,9±0,18	2,8±0,88	3,1±0,06
Лейкоцити, г/л	6,3±0,57	8,6±1,34	7,8±1,76	10,2±0,43
Лейкограма, % :				
сегментоядерні	13,2±0,57	13,8±1,93	14,1±0,17*	15,1±1,22
паличкоядерні	1,3±0,02	1,7±0,17*	1,4±0,44	1,5±0,15**
еозинофіли	3,3±0,52	3,8±0,41	4,2±0,64	3,0±0,27**
лімфоцити	74,8±0,32	75,2±2,32	75,5±3,41	73,8±1,86
моноцити	7,4±1,02	5,5±0,56	4,8±1,31	6,6±0,74
ШОЕ	4,5±0,24	4,9±0,25	4,8±0,24	4,9±0,25

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$ порівняно з 1-ю групою.

Так, під час згодовування каченят-бройлерам II дослідної групи комбікорму з додаванням сорбенту 0,57 г/кг відмічено збільшення у крові гемоглобіну на 0,2 %, кількості лейкоцитів на 36,5 %, сегментоядерних – 4,5 %; паличкоядерних – 30,7 %, еозинофілів – 15,1 % та зниження вмісту еритроцитів і моноцитів відповідно на 3,4 та 34,5 % порівняно з такими показниками крові аналогів контрольної групи.

За згодовування каченят 3-ї дослідної групи комбікорму з додаванням кормової добавки в кількості 0,78 г/кг корму спостерігали збільшення вмісту гемоглобіну на 3,0 %, лейкоцитів – 23,8 %, сегментоядерних – 6,8 %, паличкоядерних – 7,7 %, лімфоцитів – 0,5 % і еозинофілів – 27,3 % та зниження вмісту еритроцитів і моноцитів відповідно на 7,1 та 54,1% порівняно з показниками ровесників контрольної групи.

Водночас у крові птиці 4-ї дослідної групи, яким згодовували комбікорм з додаванням сорбенту в кількості 1 г/кг корму, сприяло підвищенню вмісту гемоглобіну на 0,9 %, еритроцитів – 3,3 %, лейкоцитів – 61,9 %, сегментоядерних – 14,3 %, паличкоядерних – 15,4 % та зниження вмісту лімфоцитів – 1,4 % та моноцитів – 12,1 % порівняно з птицею контрольної групи.

Таблиця 3 – Біохімічні показники крові каченят

Показник	Група			
	1	2	3	4
Загальний білок, г/л	41,7±1,23	38,5±0,74	37,4±0,61	42,2±1,14
Альбуміни, %	41,7±0,71	40,5±0,98*	41,3±0,42	41,9±0,43**
Глобуліни, %:				
α-	20,6±0,91	20,9±1,29	20,7±0,52	20,7±1,51
β-	16,3±2,18	16,2±1,07	16,3±1,51	15,7±0,57
γ-	21,4±0,73	22,4±1,32*	21,7±1,35	21,7±1,04
Сечова кислота, мкмоль/л	485,3±34,09	487,2±25,97	448,4±69,32	300,9±75,12*
Креатинін, ммоль/л	19,9±2,42	14,5±1,28	13,8±1,95	20,1±0,23
АЛТ, ммоль/л	39,1±0,14	31,3±2,32*	21,7±5,93	32,7±0,72**
АСТ, ммоль/л	28,8±0,52	29,3±1,67	29,8±0,81	30,4±3,2*
Глюкоза, ммоль/л	10,7±0,41	11,2±0,73	10,5±0,24	11,1±0,79
Холестерин, ммоль/л	2,7±0,06	2,9±0,02	3,1±0,05	2,8±0,13
Лужна фосфатаза, ммоль/год/л	335,2±25,34	217,2±32,17	314,8±19,23	324,3±11,75

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$ порівняно з 1-ю групою.

Вивчення біохімічних показників крові (табл. 3) дає можливість оцінювати інтенсивність перебігу метаболічних процесів в організмі. Згодовування каченят-бройлерів 4-ї дослідної групи підвищеної кількості кормової добавки, а саме 1 г/кг корму порівняно з контролем зумовило підвищення вмісту в крові загального білка на 1,2 %, альбумінів – 0,5 % та зменшення сечової кислоти відповідно на 61,2 % порівняно з контролем.

Результати проведених досліджень свідчать, що за дії кормового сорбенту у складі комбікорму морфологічні та біохімічні показники крові каченят-бройлерів суттєво не відрізняються від контрольної групи і перебувають в межах фізіологічних норм.

Висновок. 1. Використання в складі комбікорму для каченят-бройлерів сорбенту позитивно впливає на гематологічні показники. За дози сорбенту 1 г/кг комбікорму спостерігається збільшення гемоглобіну на 3,0 %, що свідчить про інтенсивність перебігу обмінних процесів в організмі.

2. Найкращі результати біохімічних і морфологічних показників спостерігали у каченят-бройлерів 4-ї дослідної групи і всі показники знаходились у межах фізіологічної норми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Егоров И. Микосорб снижает токсичность корма / И. Егоров, Н. Чесноков, Д. Давтян // Птицеводство. – 2004. – № 3. – С. 29–30.
2. Кравченко І.В. Морфологічний склад крові та білково-ліпідний обмін у каченят-бройлерів за різних доз та форм селену в раціоні / І.В. Кравченко, Л.С. Дяченко // Зб. наук. праць Подільського держ. аграр.-техн. ун-ту. – Кам'янець-Подільський, 2013. – № 21. – С. 141–143.
3. Banlunara W. Immunohistochemical study of proliferating cell nuclear antigen in duckling liver fed with aflatoxin B1 and esterified glucomannan / W. Banlunara, A. Bintvihok, S. Kumagai // Toxicon. – 2005. – Vol. 46. – P. 954–957.
4. Mycotoxin detoxication of animal feed by different adsorbents / [Huwig A., Freimund S., Käppeli O., Dutler H.] // Tox. Lett. – 2001. – Vol. 122. – P. 179–188.
5. Slizewska K. Probiotic preparation reduces the faecal water genotoxicity in chickens fed with aflatoxin B contaminated fodder / K. Slizewska // Res. Vet. Science. – 2010. – Vol. 89. – P. 391–395.

REFERENCES

1. Egorov I. Mikosorb snizhaet toksichnost' korma / I. Egorov, N. Chesnokov, D. Davtyan // Pticevodstvo. – 2004. – № 3. – S. 29–30.
2. Kravchenko I.V. Morfologichnij sklad krovi ta bilkovo-lipidnij obmin u kachenyat-broyleriv za riznih doz ta form selenu v racioni / I.V. Kravchenko, L.S. Dyachenko // Zb. nauk. prac' Podil'skogo derzh. agrar.-tekhn. un-tu. – Kam'janec'-Podil's'kyj, 2013. – № 21. – S. 141–143.
3. Banlunara W. Immunohistochemical study of proliferating cell nuclear antigen in duckling liver fed with aflatoxin B1 and esterified glucomannan / W. Banlunara, A. Bintvihok, S. Kumagai // Toxicon. – 2005. – Vol. 46. – P. 954–957.
4. Mycotoxin detoxication of animal feed by different adsorbents / [Huwig A., Freimund S., Käppeli O., Dutler H.] // Tox. Lett. – 2001. – Vol. 122. – P. 179–188.
5. Slizewska K. Probiotic preparation reduces the faecal water genotoxicity in chickens fed with aflatoxin B contaminated fodder / K. Slizewska // Res. Vet. Science. – 2010. – Vol. 89. – P. 391–395.

Влияние сорбента на гематологические показатели утят-бройлеров

Н.В. Батенко

Изложены результаты исследований по использованию кормовой добавки Эксорб в комбикормах утят-бройлеров и доказано ее влияние на белково-липидный обмен и показатели крови. Установлено, что кормовая добавка способствует повышению содержания в пределах физиологической нормы, гемоглобина, общего количества эритроцитов и лейкоцитов у подопытных группах по сравнению с контролем. При увеличении количества добавки в комбикормах наблюдали снижение холестерина в сыворотке крови утят-бройлеров опытных групп. По комплексной оценке результатов исследований установлено, что наилучшие результаты получены у уток-бройлеров 4-й опытной группы, которым скармливали кормовую добавку в количестве 1 г/кг корма. При этой дозе отмечалось повышение содержания гемоглобина, эритроцитов, лейкоцитов, общего белка и снижение количества мочевой кислоты по сравнению с контрольной группой.

Ключевые слова: утята-бройлеры, сорбент, гемоглобин, эритроциты, лейкоциты, общий белок, альбумины, глобулины, холестерин, АсАТ, АлАТ.

Надійшла 16.10.2014.

УДК 637.11

БОРЩ О.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДОЇННЯ КОРІВ НА РОБОТИЗОВАНІЙ УСТАНОВЦІ

Наведено результати досліджень процесу молоковіддачі корів за доїння роботизованою системою. Характер прояву і реалізації рефлексу молоковіддачі під час доїння корів роботизованою системою відповідає фізіологічним основам машинного доїння. Індекс вимені за видоювання роботом окремих його часток не відіграє такої важливої ролі, як у разі застосування традиційних систем доїння. У високопродуктивних корів першої лактації кратність доїння за добу більша, ніж у низькопродуктивних, а тривалість міждоїльного проміжку менша. У корів другої лактації істотних відмінностей за цими показниками не встановлено.

Ключові слова: молочна ферма, корова, доїльний робот, продуктивність корів, рефлекс молоковіддачі, інтенсивність видоювання, індекс вимені.

Постановка проблеми. Виробництво дешевої високоякісної продукції тваринництва можливе лише за умови запровадження сучасних ефективних технологій, що базуються на комплексній механізації і автоматизації процесів та операцій. У розвинутих країнах тваринництво є високоприбутковим бізнесом, який будується на максимальному впровадженні у виробничий процес новітніх технічних досягнень. Такі впровадження найбільш ефективні на великих фермах. В Україні, незважаючи на те, що основну частину молока виробляють індивідуальні господарства з середнім поголів'ям корів 1–3 голови, згідно з національним проектом «Відроджене скотарство», намічена державна підтримка розвитку великотоварного спеціалізованого виробництва молока та яловичини [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз світових тенденцій розвитку молочного скотарства свідчить про перехід сільськогосподарських підприємств на технології з безприв'язним утриманням худоби і автоматизованим виконанням процесів та операцій [2, 3]. На сьогодні у розвинених країнах світу інтенсивно впроваджуються роботизовані системи доїння корів з різним технічним забезпеченням автоматизованого виконання підготовчих та заключних операцій, надівання і підключення доїльних стаканів [4]. Нині у світі доїльні установки-роботи виготовляють багато фірм [5, 6]. Доїльні роботи розміщують безпосередньо у приміщенні для утримання худоби. Важлива особливість автоматизованих систем доїння – можливість для кожної корови самостійно визначати для себе і реалізовувати час і кратність доїння, що сприяє формуванню у тварин певного стереотипу поведінкових реакцій упродовж доби, а відтак – збереженню здоров'я й підвищенню молочної продуктивності [7, 8]. Роботи для доїння встановлюють на фермах зі стійловим утриманням з поголів'ям не менш як 50 корів. Застосування роботів дає можливість працівникам ферми основну частину робочого часу приділяти увагу управлінню стадом на основі аналізу даних, зафіксованих роботом [9].